

Peter Norman, nationalekonom och fd finansmarknadsminister:

”Katastrofobligationer är en möjlighet för drabbade av olika naturkatastrofer att få pengar till återuppbyggnad efter förödelsen”

Jordens klimatförändringar måste inte bara förebyggas. Det krävs också att mänskligheten blir bättre på att hantera konsekvenserna av förändringarna. Ett sätt vore att använda potentialen i kapitalmarknaderna. Det anser bland andra förre finansmarknadsministern Peter Norman.

TEXT » LINDA SWARTZ FOTO » MAGNUS HJALMARSON NEIDEMAN / SVD / TT

På kvällen den 23 oktober 2015 träffar den tropiska orkanen Patricia Mexikos kust. Under det närmaste dygnet drabbar ovädret även Guatemala, El Salvador och Nicaragua. I spåren följer massiva översvämningar, raserade hus och mängder av förstörda grödor. Skador för hundratals miljoner dollar. En typ av skador som är svåra att försäkra sig emot. Men i det här fallet fick mexikanska staten 50 miljoner dollar till återuppbyggnad från investerare över hela världen. Hur gick det till?

Lösningen heter katastrofobligationer. Det är en möjlighet för drabbade av olika naturkatastrofer att få pengar till återuppbyggnad efter förödelsen. Obligationerna fungerar så att investeraren tar en kalkylerad risk och köper obligationer som löser ut vid en specifik naturkatastrof. Under löptiden ges ränta. Om katastrofen inte inträffar får investeraren tillbaka det satsade beloppet.

– Det här är ett instrument som är föga känt, men det är väldigt fint eftersom den som råkar ut för svåra problem får pengar nästan omgående, säger Peter Norman, före detta finansmarknadsminister som numera kallar sig styrelsearbetare.

Han tar som exempel en flodvåg i Bangladesh

– Den orsakar stor förödelse. FN anordnar en givarkonferens efter i bästa fall ett halvår och sedan tar det ett år till innan pengarna betalas ut. Med katastrofobligationer går det mycket fortare. Och det är bra för alla att människor får hjälp vid en katastrof, säger han.

Finansmarknaderna underutnyttjad potential

Tillsammans med meteorologen Martin Hedberg skrev Peter Norman i somras en debattartikel i Dagens Nyheter om katastrofobligationer. De lyfte fram dessa som ett instrument för världens finansmarknader att bidra till samhällets motståndskraft mot extrema väderhändelser eller naturkatastrofer.

– Finansmarknaderna har en enorm kraft, eftersom de är så vansinnigt stora. Det är en underutnyttjad potential i sammanhanget.

Att katastrofobligationer kan vara till stor nytta för ett drabbat land eller region står klart, men enligt Peter Norman är de också bra för investerarna.

– Det är ett instrument som är helt okorrelerat till aktiemarknaden och övriga obligationsmarknaden. Det är en bra riskminimerare för till exempel pensionsfonder med stora innehav, men kommer aldrig att bli en stor post i en portfölj, kanske 10–20 procent.

Möjliggör förebyggande arbete

Katastrofobligationer har funnits på marknaden i drygt tjugo år. Under den tiden är det 1,8 procent av alla utställda obligationer som har löst ut. Några av de senaste är då Kansas i USA drabbades av tornador

VAD ÄR KATASTROF-OBLIGATIONER?

Det är värdepapper kopplade till naturkatastrofer med liten sannolikhet och stora befarade skador. Obligationerna ges ut av ett företag som tecknar ett försäkringsavtal med riskbäraren. Det kan exempelvis vara ett försäkringsbolag, ett land eller en region.

De som investerar i obligationerna är med och tar risken att till exempel en orkan, översvämning eller jordbävning inträffar. Då utlöses obligationen och kapitalet används för att bygga upp det som blivit förstört.

Placeringen löper på en bestämd tid, vanligen 1-3 år, och ger ränta i förhållande till storleken på risken. Om den på förhand antagna katastrofen inte inträffar, betalas det investerade beloppet tillbaka plus ränta och en premie.

Källa: Entropic's Asset Management AB

Peter Norman

Ålder: 59 år.

Bakgrund: Vice riksbankschef 1994-1996, vd Alfred Berg Asset Management 1996-1999, vd Sjunde AP-fonden 2000-2010, Finansmarknadsminister (M) 2010-2014, egen företagare och styrelseproffs 2014-

Gör nu: Ordförande eller ledamot i tio styrelser, bland dessa Swedbank, Stockholm Resilience Centre, crowdfunding-företaget Pepins och Kungliga Musikhögskolan.

under 2011 samt jordbävningen utanför Japans kust samma år som orsakade Fukushima-haveriet. I det första fallet betalades 200 miljoner dollar ut och i det senare 300 miljoner dollar.

Räntan på obligationerna varierar med hur stor risk de innebär. Ju mer sannolikt att en katastrof faktiskt inträffar, desto högre ränta. Peter Norman säger att förändringar i räntan också ger en signal till riskbäraren.

– Finanssektorn är väldigt bra på att prissätta risker. Eftersom det är så många bedömare som är så pass kvalificerade blir det en intelligent "best guess" om vad risken med en viss placering är. Anta att vi får ett nytt vädersystem i världen, och risken till exempel ökar för översvämning i New Yorks tunnelbana. Då stiger räntan på en katastrofobligation kopplad till just den risken. Då kan staten New York riskhantera genom att exempelvis bygga skyddsvallar.

Störst i USA

Världsmarknaden för katastrofobligationer omfattar i dag nära 30 miljarder dollar. Den största marknaden är USA, följt av Japan och Europa. Andra länder är Mexiko, Turkiet, Kina och Australien.

– I Sverige har vi ju obefintlig risk för jordbävningar, men man skulle kunna tänka sig katastrofobligationer mot stormar. Till exempel skulle skogsägare kunna gå samman och ställa ut en sådan, säger Peter Norman.

Det sker hela tiden en utveckling av både de skador och regioner som omfattas. Ett exempel är Världsbankens obligation som ställdes ut under sommaren och som täcker pandemirisk i ett antal afrikanska länder. Tredje AP-fonden är en ledande investerare i denna nya sorts katastrofobligationer som syftar till att bekämpa utbrott av pandemier i världens fattigaste delar.

Möjligt även för privatpersoner

Just stora pensionsfonder som svenska statens anser Peter Norman kan dra nytta av att satsa på katastrofobligationer. Tredje AP-fonden investerar sedan 2008 i vissa orkan- och jordbävningrisker. Självt har Peter Norman ett förflutet som vd för Sjunde AP-fonden, dit han tog med sig erfarenheterna från fondförvaltaren Alfred Berg där han med egna ord "marinerades i hållbarhet". Sjunde AP-fonden investerade tidigt i grön teknologi och var föregångare inom etiskt sparande.

Som svensk privatperson har det tidigare varit svårt att ha katastrofobligationer som en del av sin portfölj, men 2015 lanserade förvaltaren Entropics en fond som investerar i katastrofobligationer, eller så kallade cat bonds. Sedan start har avkastningen varit cirka 3,5 procent.

Puttas mot hållbara val

Förutom att vara förespråkare för katastrofobligationer lyfter Peter Norman fram andra sätt att få finansmarknaden att ta ansvar för klimatet. Några mildare trick bygger på nudge-teorin, att människor kan puttas mot att göra hållbara val utan att tvingas.

– Något som jag införde och som Per Bolund fortsatt med är att AP-fonderna redovisar koldioxidavtrycket för sina investeringsportföljer. Det skulle man kunna kräva även av privata fonder. Man skulle också kunna kräva att värdepappersfonder redovisar sin hållbarhetspolicy, säger Peter Norman.

Han är övertygad om att allmänhetens kunskap om hållbarhetsfrågor ökar stadigt. Han tror också att kopplingen mellan våra pensionsmedel och klimatsmarta investeringar kommer att bli allt tydligare.

– Staten tvingar oss som privatpersoner att investera. Tror att de allra flesta tänker på dessa frågor, och det räcker ofta med transparens för att få att göra bra val.

Peter Norman är optimistisk om svensk folkets förmåga att få kapitalmarknaden att gå åt ett ännu mer hållbart håll.

– I takt med att medvetenheten ökar hos folkflertalet blir det lättare för politiker att vidta steg för att finansmarknaden används för goda ändamål. Då finns en större handlingsfrihet för statliga interventioner. 🌱